

Skånska dunörter

ULLA-BRITT ANDERSSON

Helgen 17–19 juli avhandlades släktet dunörter *Epilobium* i årets temaexkursion. Som kursledare var Alf Oredsson engagerad, välkänd expert på detta ibland besvärliga släkte. För det praktiska ansvarade Göran Wendt, Växjö.

Vi var förlagda på STF:s vandrarhem vid Frostavallen utanför Höör i Skåne. På fredagskvällen fick vi en första genomgång av de olika dunörterna där artskiljande karaktärer och en bestämningsnyckel presenterades. Men har man två experter på björnbär i kursledningen kommer med nödvändighet en del fokus också att läggas på detta trevliga släkte. Vid kvällspromenaden till den närbelägna Vaxsjön kunde Göran demonstrera taggbjörnbär *Rubus senticosus* som han och Alf hittade där när de förekkurrerade.

På lördagen hade ett envist lågtryck parkerat sig över södra Sverige. Men botanister är som bekant ett hårdigt släkte, även om det var svårt att urskilja märkeskaraktärer på de stängda dunörtsblommorna. Eventuella glandelhår var också svåra att se i vätan.

Vi började i ett ohävdad, sluttande över-silningskärr nära Klippan. I kärret kunde vi studera och jämföra rosendunört *Epilobium hirsutum* och luddunört *E. parviflorum*, båda med fyrflikiga märken och utstående stjälkhår. Rosendunört har förutom större blommor även nedlöpande stjälkblad; hos luddunört är de kort skaftade. Kantdunört *E. tetragonum* och grådunört *E. lamyi* kan däremot vara nog så knepiga att skilja. De övre stjälkbladens undersida har en kal mittnerv hos kantdunört, medan mittnerven hos grådunörten är hårig. I kärret växte även kärrdunört *E. palustre* med blad som är smala och nästan otandade. Dessutom är den försedd med mycket smala utlöpare.

Figur 1. Trots regnet höll vi humöret uppe. Det är kul med dunörter! Foto: Thomas Gunnarsson.

På samtliga lokaler vi besökte under helgen hittade vi amerikansk dunört *E. adenocaulon*. Denna konkurrenskraftiga art visade sig vara spridd i många olika miljöer och utseendet kunde variera en hel del. Huruvida vit dunört *E. ciliatum* säkert kan skiljas från amerikansk dunört diskuterades livligt. Även den amerikanska dunörten kan ha vita blommor och avgränsningen mot vit dunört är inte alldeles enkel. Vit dunört har mindre blommor och ofta kortskaftade stjälkblad.

Vid Billesholm undersökte vi en ruderatmiljö i ett industriområde. På den grusiga men periodvis fuktiga marken var de flesta dunörtsplanter småväxta och svårbestämda. Här tillkom arten bergdunört *E. montanum* med fyrflikigt märke och blad som är breda vid basen. Ett överraskande fynd var ungefär 150 planter av klotullört *Filago vulgaris* på en tidigare okänd lokal. Arten är rödlistad i hotkategorin Starkt hotad (EN) men dyker årligen upp på nya lokaler, främst i Skåne.

Utanför Billesholm besökte vi en bokskog som är växtplats för det sällsynta slokbjörnbäret *Rubus flaccidifolius*. Vid golfbanan nära Risekatslösa där lunchen intogs såg vi också klobjörnbär *R. lindebergii* och hallandsbjörnbär *R. hallandicus*. Vi hann dessutom med ett kort stopp vid Stockamöllan där de första exemplaren av gullstånds *Senecio paludosus* höll på att slå ut.

Figur 2. En lättad exkursionsledare konstaterar att den enda backdunörten med ett nödrop klarade sig från att bli överkörd. Plantan står helt nära vänstra bakhjulet! Foto: Thomas Gunnarsson.

Dagens sista lokal låg längs en liten bäck utanför Höör där grendunört *E. roseum* växte. Arten har ovala stjälkblad som är tydligt skaf-tade. På kvällen studerade vi i stereoluppen en del belägg som samlats under dagen.

Även under söndagen var vädret uselt och regnigt. Nära Dagstorpssjön besökte vi ett medelrikkärr med hög vegetation. En bäck rann genom den tuviga betesmarken, en biotop som tyvärr blir allt mer sällsynt i dagens Skåne. Efter ett visst letande fann vi mörk dunört *E. obscurum* som har kraftiga utlöpare, vilket är den bästa karaktären för att skilja den från grå-dunört och kantdunört.

Vid Höörs ishall kunde vi ånyo träna att skilja småväxta exemplar av olika dunörter från varandra. Ett bestånd vallört som påminde om

fodervallört *Symphytum asperum* studerades också och ett belägg togs.

Färden gick vidare mot norr och våfflor med hjortronsylt intogs i Hässleholm. Styrkta av detta åkte vi till den sista lokalen nära Lönsboda. I ett område där man tidigare brutit diabas kunde vi äntligen få se backdunört *E. collinum*. Arten liknade småväxta exemplar av bergdunört. Backdunört har dessutom bladpar som sitter mer tätt på stjälken och glandler saknas helt. Det var en fantastisk miljö med de stora, svarta diabasblocken och vattenfyllda gruvhål. Blöta men nöjda skildes vi så efter en spännande och lärorik helg.

Stort tack till Alf Oredsson och Göran Wendt som lagt ner många timmar och kört åtskilliga mil för att förbereda helgen! Tack vara deras gedigna förarbete fick vi studera hela elva arter dunörter och några hybrider. Dessutom fick vi som bonus se en del björnbär och andra rara arter.

Tack för De vilda blommornas dag!

På De vilda blommornas dag den 14 juni bjöds alla, unga som gamla, på botaniska vandringar med engagerade och kunniga ledare. Ett stort tack till alla ideella krafter som gör detta möjligt! För många av ledarna har det blivit en tradition att guida någonstans i sina hemtrakter på De vilda blommornas dag. I år firas som bekant hundraårsjubileum för naturvården i Sverige med projektet "Naturens år" och därför valde många att lägga sin vandring i ett naturreservat.

Denna gång deltog förmodligen över 3000 personer i de 160 vandringar som var registrerade på vår hemsida. Av dessa har vi fått in rapporter från 118 (se tabell på nästa sida). I södra och västra Sverige sken solen och bjöd på fina förhållanden medan regnet öste ner över östra Svealand och delar av Norrland.

Precis som tidigare år är kommentarerna från ledarna till övervägande delen mycket positiva. Glädjen att upptäcka och känna igen vilda blommor i sin hemtrakt är en upplevelse både för den som lär ut och för den som får ny kunskap.